

Ekonomisk politik

Den makroekonomiska politikens mål

- Hög tillväxt
- Hög sysselsättning
- Låg inflation
- Rimlig inkomstfördelning

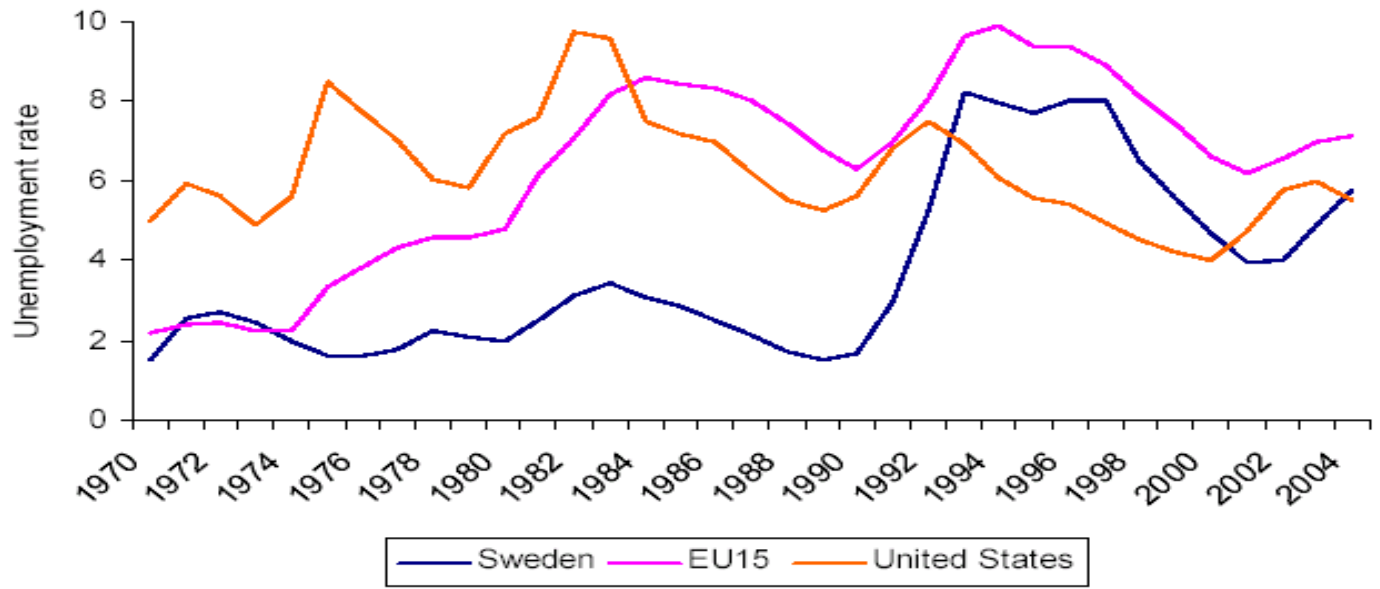
Efterkrigstiden fram till mitten av 1970-talet

- Huvudmål: hög sysselsättning (låg arbetslöshet)
- Tillväxten gick av sig själv
- Aktivistiskt (keynesianskt) synsätt
  - ekonomin är i grunden instabil och måste stabiliseras
  - konjunktursvängningar beror på variationer i efterfrågan
  - använd finans- och penningpolitik för att hålla efterfrågan stabil
- Stor tilltro till politikernas förmåga använda de ekonomisk-politiska medlen på ett förnuftigt sätt
  - politiken bör ha maximal handlingsfrihet (diskretionär politik)
  - stabilt samband mellan inflation och arbetslöshet (Phillipskurvan)

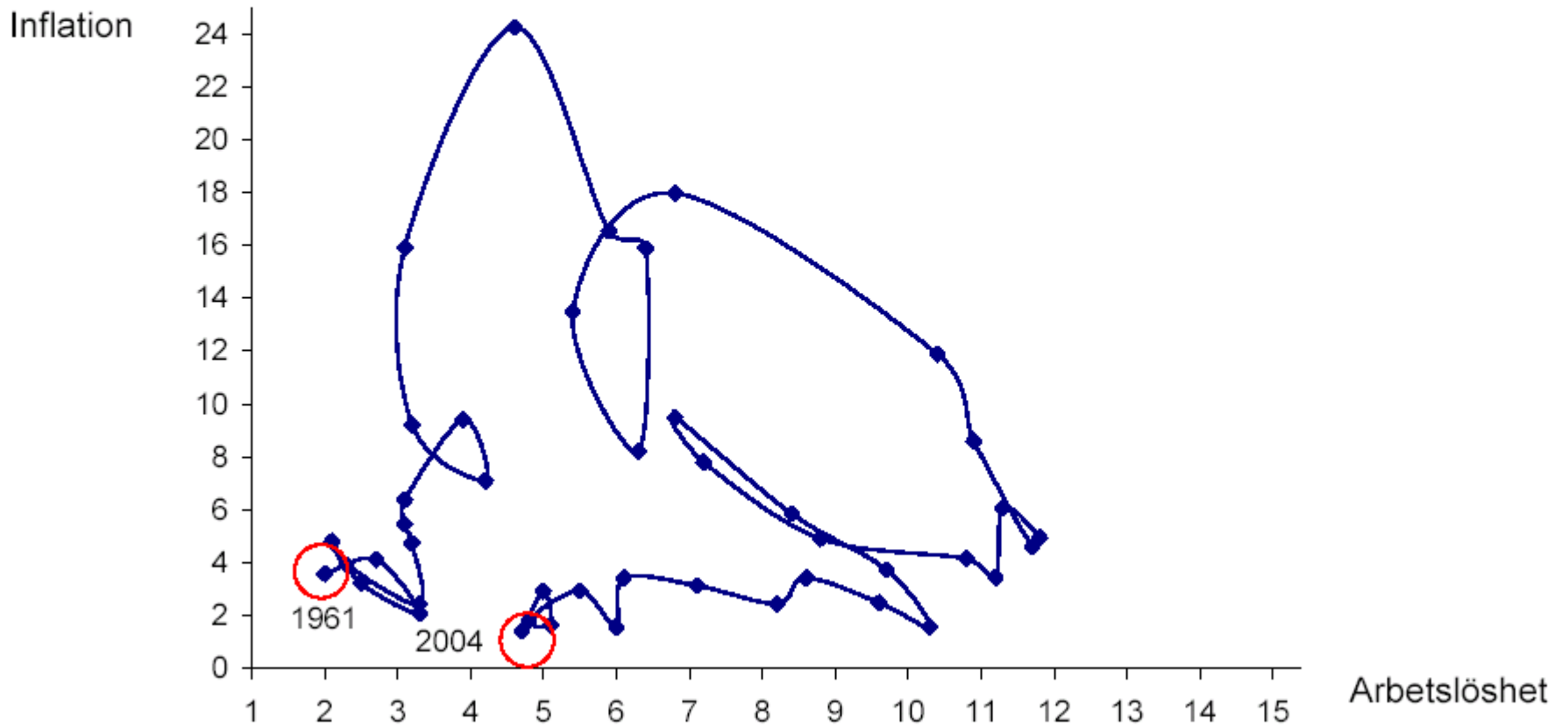
Sammanbrott för den keynesianska politikuppläggningsen i mitten av 70-talet

- Inflation
- Arbetslösheten börjar öka
- Den traditionella Phillipskurvan bryter samman
  - samtidig inflation och arbetslöshet (stagflation)
- Utbudsstörningar vid sidan av efterfrågestörningar (oljepriser, skatter, löner)
- Växande budgetunderskott
- Den ekonomiska politiken utgör en central del av problematiken
  - prioriteringen av hög sysselsättning innebär att alla aktörer förväntar sig expansiv penning- och finanspolitik
  - ond cirkel av förväntad inflation, höga löneökningar, devalveringar och budgetunderskott, inflation, nya löneökningar, nya devalveringar och budgetunderskott osv.

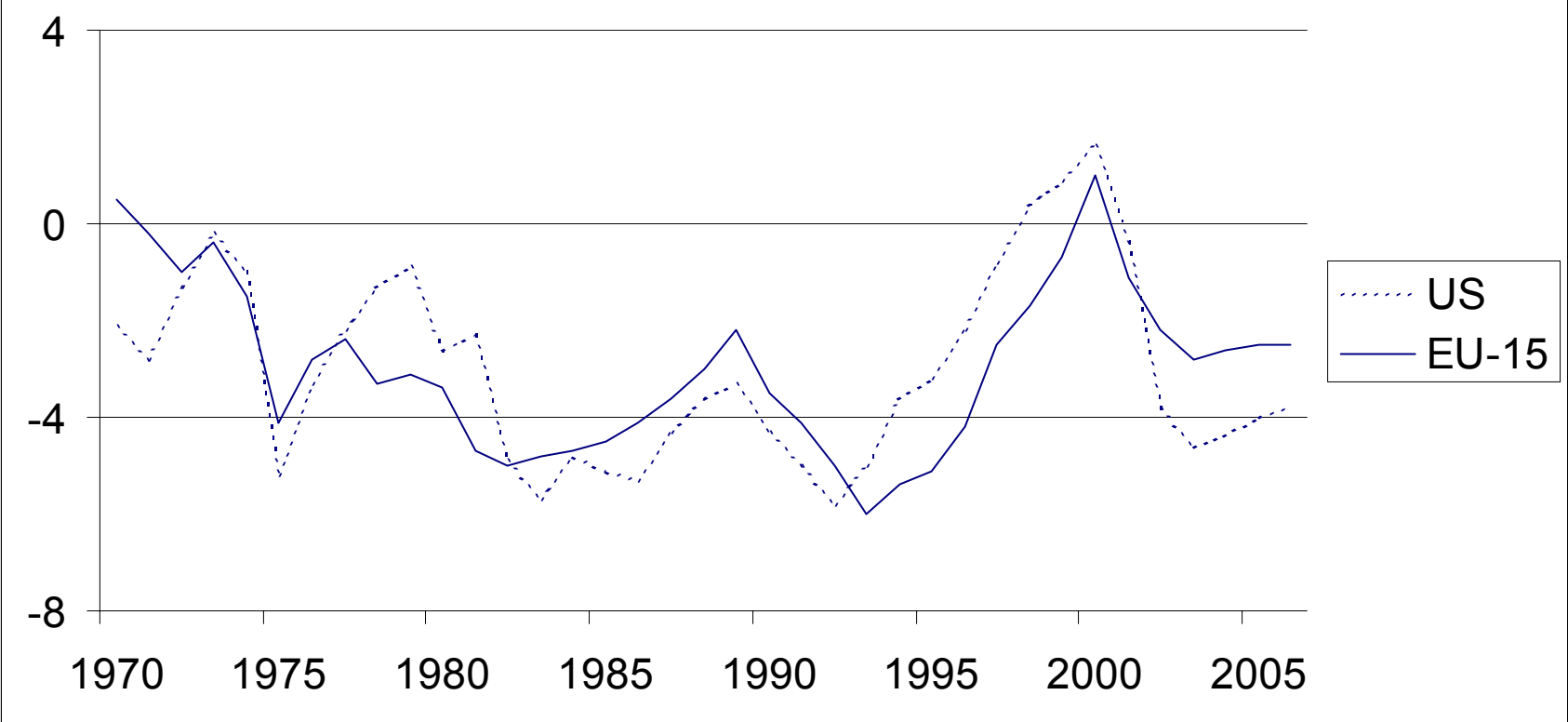
Figure 4: Unemployment rates for EU-15, Sweden and United States during 1970-2004

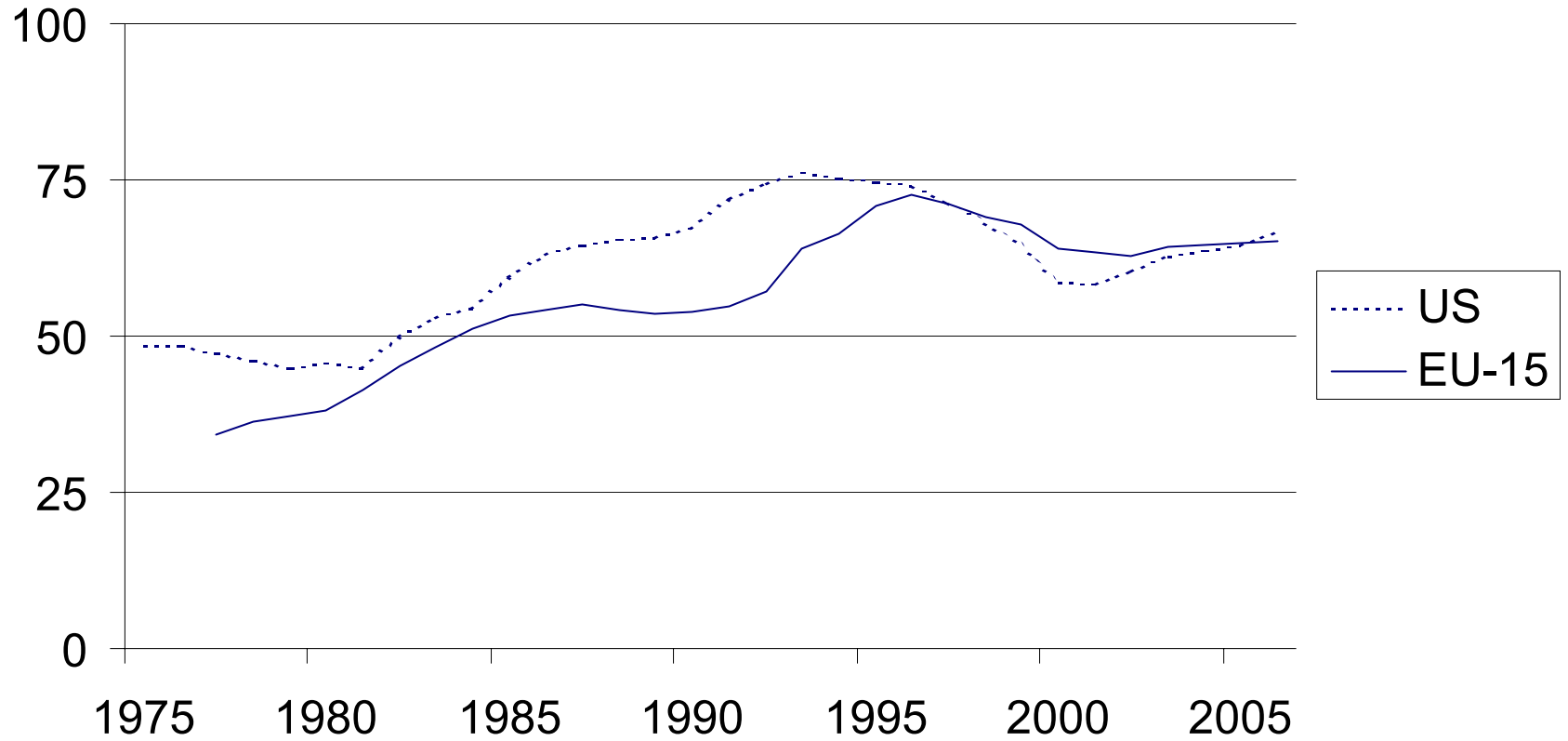
Inflation och arbetslöshet i Storbritannien, 1961-2004

Figure 1: Net government lending (per cent of GDP), 1970-2005

Figure 2: Gross Government Debt (per cent of GDP), 1975-2005

Grundläggande förändring av det ekonomisk-politiska synsättet

- Aktivistisk stabiliseringspolitik med sysselsättningsmål skapar ”inflation bias”
- Ekonomin är i grunden stabil: de största störningarna kommer från en överambitiös stabiliseringspolitik
- Inflation och höga löneökningar ska inte ackommoderas (icke-ackommodationspolitik)
- Norm- eller regelstyrd politik
  - Storbritannien: penningmängdsnorm
  - Sverige och många EU-länder: växelkursnorm: låg inflation genom att hålla växelkursen fast

Inflationen dämpas men till priset av en uppgång av arbetslösheten

- De flesta EU-länder: 1975-85
- Sverige i början av 1990-talet
  - successiv försämring av det relativa kostnadsläget
  - fastighets- och finanskris (bubblan brister)
  - höga räntor i Tyskland (återföreningen)
  - räntorna efter skatt stiger pga skattereformen
  - internationell lågkonjunktur
- Sverige tvingas överge den fasta växelkursen 1992

Stabilitetsorienterad makroekonomisk politik

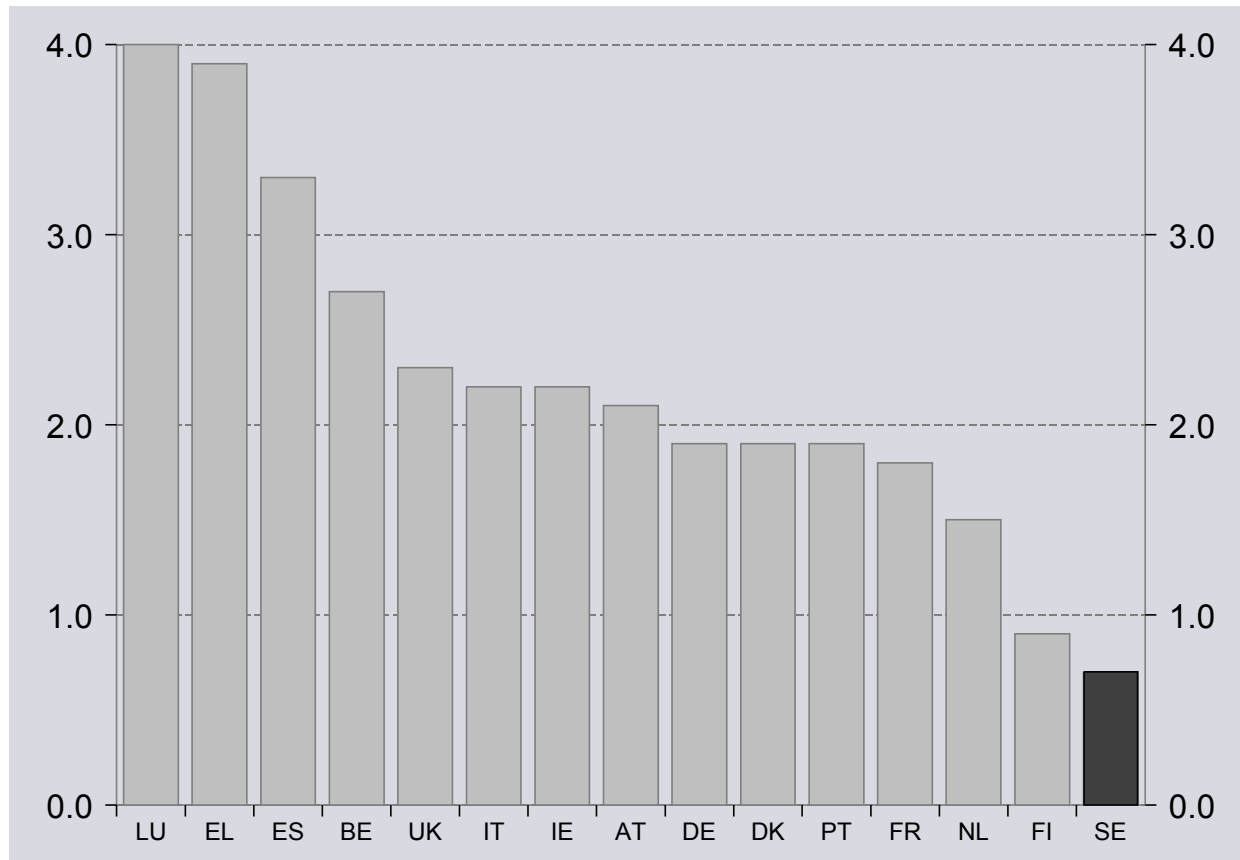
- Delegering av penningpolitiken till självständig centralbank med prisstabilitet som främsta mål
- Regler och normer för finanspolitiken
- EU såväl som Sverige

Penningpolitiken

- Tydligt inflationsmål: 2 +/- 1 procent
- Aktivistisk politik men andra målprioriteringar
  - sysselsättningsmålet sekundärt i förhållande till inflationsmålet
- Likartad uppläggning i många länder
  - euro-området, Storbritannien, Nya Zeeland, Canada
- Låg inflation generellt

Inflation, HIKP i Sverige och EU15

Årlig procentuell förändring, juli 2005

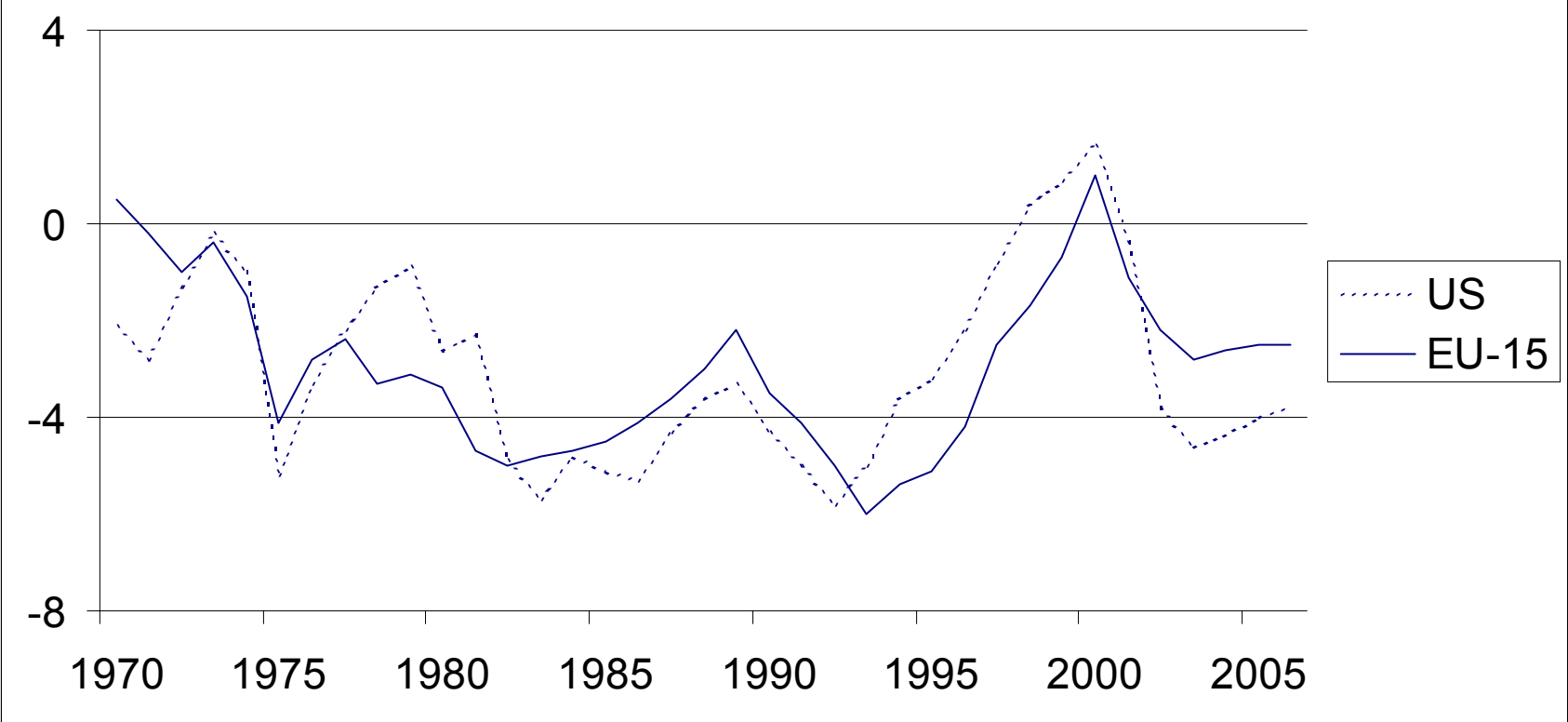
Regler för finanspolitiken

- Sverige
  - budgetkonsolidering under andra hälften av 1990-talet
  - ny budgetprocess med utgiftstak och saldomål (2 procents överskott över konjunkturcykeln)
- EU
  - Maastrichtfördraget och stabilitetspakten
  - no-bail-out clause
  - medelfristigt budgetmål: close to balance or surplus
  - högst 3 % av BNP i budgetunderskott
  - högst 60 % av BNP i offentlig skuld eller, om skuldkvoten är högre, minskande skuldkvot

Oklart vart finanspolitiken inom EU är på väg

- De finanspolitiska reglerna har inte följts
- *Excessive deficits* i 11 av 25 medlemsländer
  - Frankrike, Grekland, Italien, Portugal, Tyskland
  - Cypern, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien, Ungern
- *Excessive deficit procedure* avbröts 2003 fördragsvidrigt för Frankrike och Tyskland
- *Excessive deficits* i Grekland sedan 1997 upptäcktes först 2004 – tidsfrist till 2007
- Reform av stabilitetspakten mars 2005
  - diskretionärt beslutsfattande i stället för tydliga regler
  - stora möjligheter till undantag och förlängda tidsfrister
  - osannolikt att man vågar använda sanktioner
  - politiskt beslutsfattande om hur reglerna ska användas fungerar inte

Figure 1: Net government lending (per cent of GDP), 1970-2005

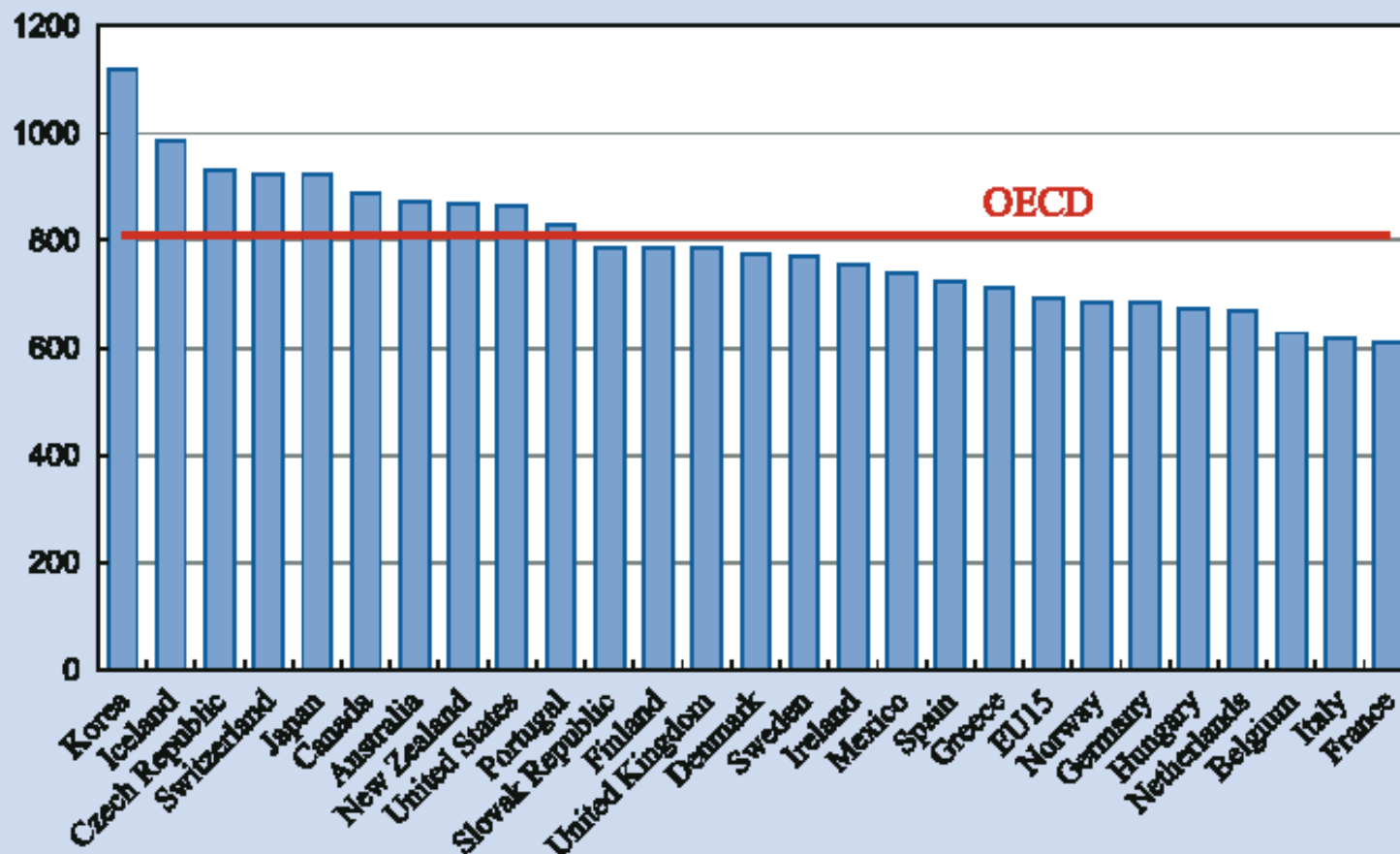

Svensk finanspolitik

- Utgiftstaket fungerar inte som det var tänkt
  - skattesänkningar i stället för utgiftsökningar
  - tidsförskjutningar
- Budgetbalansen borde vara starkare
  - fel mix finans- och penningpolitik
  - starkare budgetbalans med hänsyn till demografin
  - svårt svänga om finanspolitiken i högkonjunktur

ANNUAL HOURS WORKED PER CAPITA 2002

Source: OECD (2004).

Table 1: Real income, labour productivity, and labour input in EU-15 in per cent of US levels

	1970	2002
GDP per capita	69	72
GDP per hour worked	65	90
Hours worked per capita	101	79

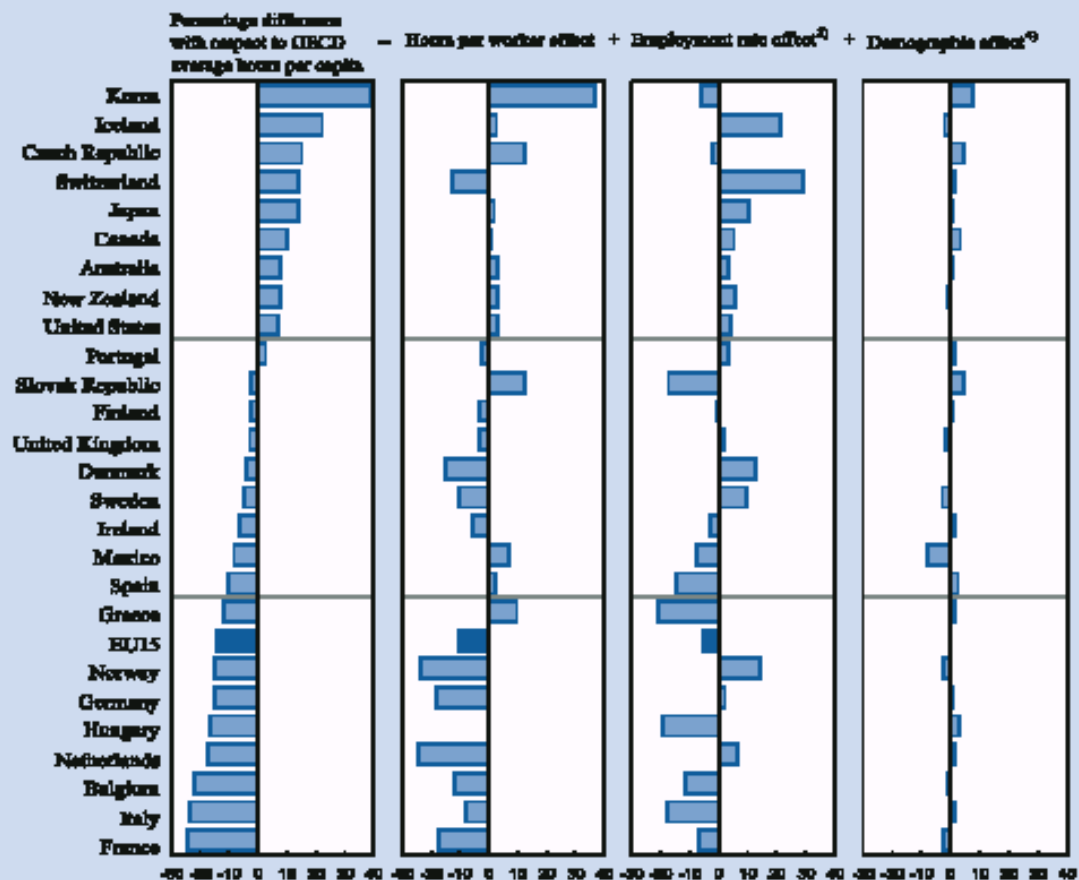
Source: Eurostat Structural Indicators (2004)

Dekomponering av skillnader i arbetade timmar per invånare

- Skillnader i *arbetade timmar per anställd*
- Skillnader i *sysselsättningsgrad* (den andel av den arbetsföra befolkningen som arbetar)
- *Demografiska* skillnader (skillnader i den andel av befolkningen som är i arbetsför ålder)

DECOMPOSITION OF DIFFERENCES IN HOURS WORKED PER CAPITA

Percentage point differences in hours worked per capita with respect to the OECD average in 2002^{1,2)}

1) OECD averages are calculated on the population-weighted average for the countries shown for hours per capita and the demographic effects. Employment averages for hours per worker and working-age population (15-64 years)-weighted average for the employment effect. 2) Countries in descending order of the percentage differences from OECD average hours per capita. 3) Based on the ratio of employment in working-age population (15-64 years). 4) Based on ratio of working-age population (15-64 years) to total population.
Source: OECD (2004).

Arbetslöshetens orsaker

- Otillräcklig samlad efterfrågan
  - cyklisk arbetslöshet
  - konjunkturarbetslöshet
- Dåligt fungerande arbetsmarknad
  - jämviktsarbetslöshet
  - strukturarbetslöshet

Arbetsmarknadsgap

Procent av potentiellt antal arbetade timmar,
säsongrensade kvartalsvärden

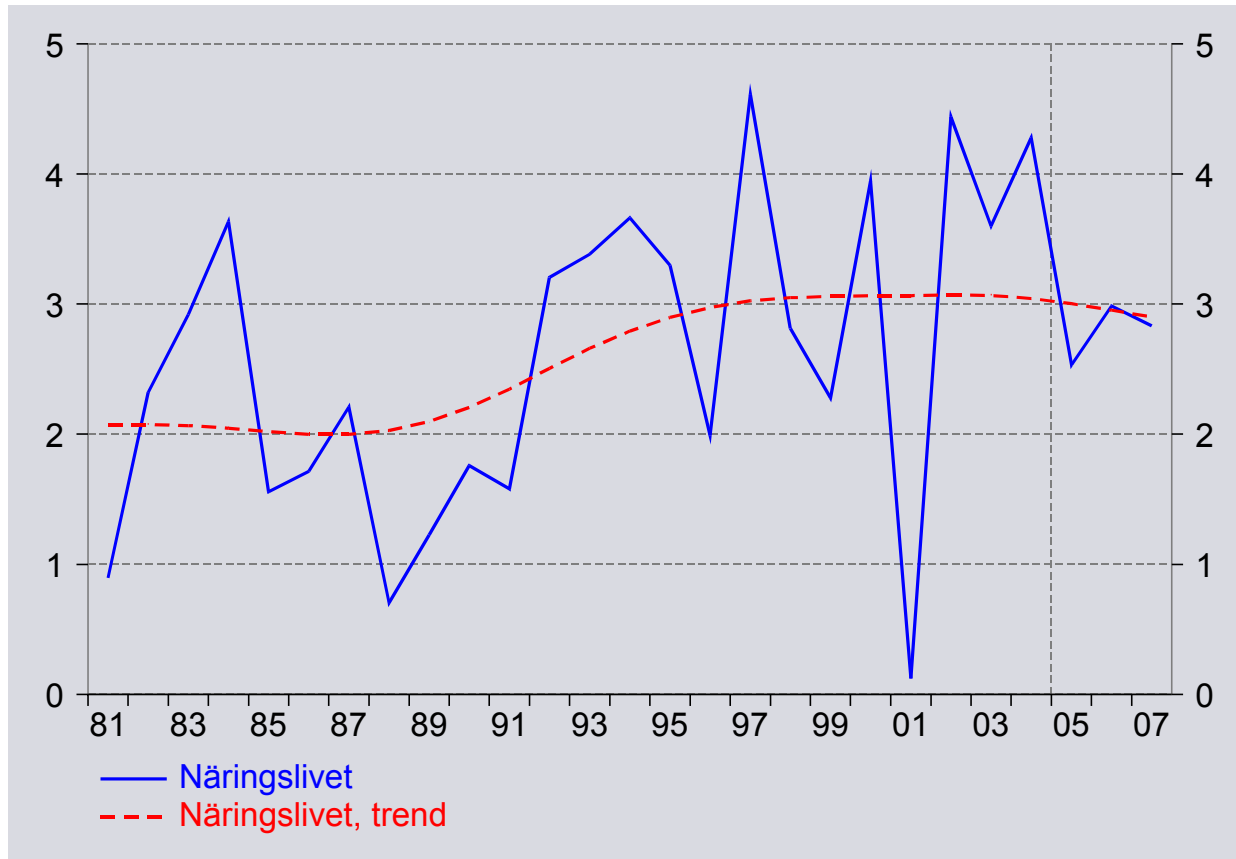
Orsaker till konjunkturarbetslöshet

- Riksbanken – och alla andra – underskattade produktivitetstillväxten
- För låg inflation
- Det hade funnits utrymme för lägre räntor för att öka efterfrågan och sysselsättningen
- Men konjunkturarbetslösheten svarar bara för en liten del av arbetslösheten

Produktivitet i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerad

Faktorer som påverkar jämviktsarbetslösheten

- **Arbetslöshetsförsäkringen**
  - ersättningsnivå
  - ersättningsperiod
  - krav på de arbetslösa
- **Matchningen på arbetsmarknaden**
  - arbetsmarknadspolitik
- **Facklig organisationsgrad och kollektivavtalens täckning**
- **Lagstiftade minimilöner**
- **Graden av samordning i avtalsförhandlingarna**
- **Skatter på arbete ?**
- **Trygghetslagstiftning ???**
- **Graden av konkurrens på varu- och tjänstemarknaderna**

	Unemployment change 1980-87 to 2000-01	Employment- friendly changes	Employment- hostile changes	Net of employment- friendly changes
Ireland	-9.8	4	1	3
Netherlands	-7.4	5	0	5
UK	-5.3	6	2	4
Denmark	-2.6	4	2	2
France	0.1	1	4	-3
Italy	1.7	2	2	0
Germany	0.3	2	1	1

**Unemployment change = -0.42 – 1.21 (Employment-friendly changes – employment-
(4.3) hostile changes) R² = 0.51 N = 20**

Möjliga arbetsmarknadsreformer

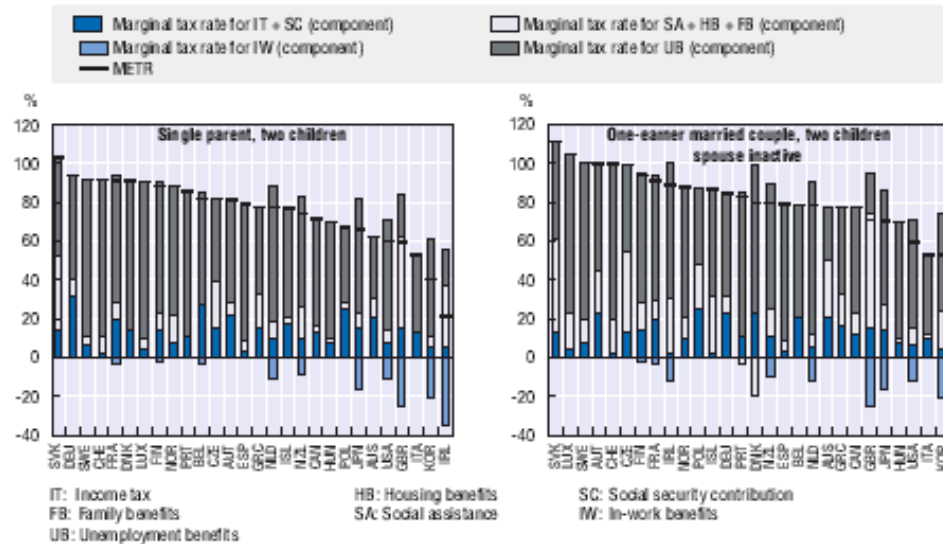
- Avtrappning av arbetslöshetsförsäkringen
  - hög ersättningsnivå i förhållande till lön på nytt jobb
  - den borgerliga alliansens förslag
  - USA/Storbritannien/Tyskland
  - hur låg nivå för långtidsarbetslösa?
  - avvägning mellan *moral hazard* och försäkringsmotiv
- Kontroll och sanktioner
  - låg sökaktivitet hos många (60 % har inte sökt arbete senaste veckan), men små effekter om arbetskraftsefterfrågan är låg
  - sätt upprätthålla ersättningsnivån
  - för hårda sanktioner tillämpas inte
  - integritetskränkning?
  - lägsta lön som man är skyldig acceptera jobb till (under kollektivavtal?; 90 % av a-kassan?)

Arbetsmarknadspolitiken

- Ökad internationell konkurrens innebär stora krav på omställning
- Argument för omskolningsinsatser
- Men dåliga erfarenheter från 1990-talet av stora volymer i arbetsmarknadsutbildningen
- Anställningsstöd är bra för individen men leder till stora undanträngningseffekter
- Inriktning mot svaga grupper
- Men risk för stigmatiseringseffekter

Chart 3.2. Is work financially attractive compared with unemployment and other non-employment benefits?

Unemployment trap indicator: decomposition of the METR moving from unemployment to full-time work at wage level = 67% APW (wage before unemployment = 67% APW), 2002

Note: The chart shows how much of the wage earned following a move to work from unemployment is taken away in the form of taxes and lower welfare benefits. For example, a value of 100 for the indicator shows that moving from unemployment to work leads to no additional net income. A value bigger than 100 indicates that net earnings in work are less than total out-of-work benefits.

Source: OECD tax-benefits models.

Statlink: <http://dx.doi.org/10.1787/857677552175>

In-work benefits ("arbetsförmåner")

- Reduktion av effektiv marginals katt med 20 % ökar sannolikheten för att arbetslösa ska få jobb med 10 % i genomsnitt
- Enbart för tidigare arbetslösa eller icke-sysselsatta: **Australien, Belgien, Irland, Japan, Kanada, Korea, Nederländerna, Nya Zeeland.**
- Generella skatterabatter för arbetsinkomster för låginkomsttagare: **Belgien, Finland, Frankrike, Irland, Kanada, Nederländerna, Nya Zeeland Storbritannien, USA.**
- **USA: Earned Income Tax Credit** (max 13 % av hushållsinkomst)
  - betydande effekter för ensamstående föräldrar (mödrar)
- **Storbritannien: Working Family Tax Credit** (max 30-35 % av hushållsinkomst)
- Selektiva "förmåner" är billigare än generella men kan skapa snedvridningseffekter
- Generella skatterabatter
  - kostnaderna kan reduceras genom avtrappning vid högre inkomster men då ökar margineffekterna i de intervall där avtrappningen sker
  - kostnaderna kan också minskas genom krav på antal arbetade timmar eller genom att skatterabatten betingas både på timlön och inkomst